

---

szociográfia II.

BRASNYÓ ISTVÁN

VALAKI ALSZIK A KÉPBEN

Ember, aki körül az idő
naponta változik és alakul,
aki körül van véve mulandósággal,
és mindez eszébe sem jut;
délután a nap még betűz
az ablakon,
amikor a kései füvek szára
nagy lánggal elég, és szürkére
füstöli az eget —
de aztán az éjszaka szeles,
s míg az ágyvégen szemenként
kopogni kezd az eső,
a sötétben tavasz kezdődik,
valami hatalmas kanca lábál
át az udvaron,
és nyakáról kétoldalt
szakad a tajték.

TANYA A HATÁRÚTON

A földön elszórt szalmaszálak —
az élet minden jele nélkül
üresen áll a tanya,
s a tavalyi méz alól
sárgán virít a tapasztás:
most már csak idő kérdése,
hogy mikor fog a tető a házra
rázuhanni,
derékba törve a koromtól fekete
kémény örökös éjszakáját;

ám arrább a faltól
szemérmellenül virágzik a már rég
kiszáradtnak vélt barackfa,
és fehér virágait a szél
széles ívben dobálja a levegőbe.

DÉLUTÁNI POHARAZGATÁS

Elképesztő méretű kezek
siklanak le-fel a szoba
füstülte levegőjében,
vagy a rendkívül aprónak látszó
cigarettaival bajlódznak,
amely színével is elüt
mindentől,
semmi fehér —
csak este felé a szitáló hó,
valahol messze,
ahogy mind vastagabban belepi
az ablakba forduló
tüskés kukoricaföldet.

A SZOMSZÉD

Az eget sűrű por hányja be,
míg a szomszéd
viselt motorkerékpárján bezötyög
a keréknyomoktól rázósra hasogatott
udvarra,
melynek földjét
a legutóbbi eső óta
nem sikerült elegyengetni —
a zúgásra megriadt csokorként
siklik magasra
az ezüstszürke galambcsapat;
majd a hirtelen beállt csöndben,
amikor a motor önmagától kikapcsol,
már áll a alatt bogozza a zsinetet,
amellyel kalapját átkötötte,
hogy le ne sodorja fejről
az úton a szél.

A MÁSIK SZOMSZÉD

A kifakult nap
— az ősze eleji délután remegése
a sápadtra aszott földek felett,
melynek fényét
szálkásan veti vissza
a feltöretlen búzatarló —
már messze csörtög
az oly hirtelen sárgára ért

kukoricatáblákban,
de az öreg ingujjra vetkőzve
a szélárnyékban puskaport adagol,
és fogát összeszorítva tenyérsyi
lyukakat lövöldöz maga felett
az égen hullámozó
fekete seregélyfelhőben.

MUNKA

Az orgonafán virágok helyett
már csak üres barna magtűszők lengnek,
és puffanva hullanak a földre
az apró férges almák,
de az ablak alatt a kertben még
felzúg a harangvirág;
érdes kézzel nyomja rá a szomszéd
a sántító köszörűköre
a lóvontatású aratógép recés fogú
kaszáját,
a fényben szikrák lobbannak,
míg a fiú a forró délben
fél kézzel forgatja a hajtókart,
s másik kezével inge aljába
töröli homlokát.

VASÁRNAP DÉLUTÁN A BIRTOKON

A fejögulyások fehér műanyag ingben
téli fagytól vörösre duzzadt kezüket
lengetik a füstben a söntés felett,
míg a lányok megpróbálják
a kisborjúkat elválasztani —
sör jár nagy adagokban;
a villanypóznán a hangszórók,
mint szürkére kopott pléhvödrök,
valami másról beszélnek:
az udvar fűve itt
fuldoklik a trágyalében,
míg a gyerekek, megszökve hazulról,
a kenderkazlak körül csatangolnak,
ahol még nemrég az árnyékban
vastagon állt a hó,
most meg ökörfarkkórók
sárga szeme világít.

A LEGEGYSZERŰBB ESTE

A tűzön csutkaporázs peng,
s melegebb van, mint a szeles
délután volt,
mely felforgatta a szénaboglyákat,

hogy szárnyát feszítve
minden szél alá szállt;
most maszatos kisfiú guggol
a tűz mellett,
és parázsból ír karikákat
a langyos tejszagú levegőbe,
melyek még megvillannak
a cserépbögrék hirtelensárga
zománcán
meg az ajtó üvegtábláin,
ahonnan egyöntetűen dől befelé
a mind sűrűbb kinti sötétség.

HIDEG ŐSZ

A két öreg jóformán
átmenet nélkül
zajos horkolásba csap,
de a kamaszfiú még felkel,
hogy éjszakára ellássa a jószágot
és titokban még egy cigarettát
szívjon; majd
ahogy a viharlámpát meggyújtja
s keresztüllóbálja az udvaron,
egyszerre nagy árnyak siklanak végig
a földön,
meg a kékben az istálló falának
támasztott kukoricaszár is
baljóslatúban zizeg,
mint eddig bármikor.

KENDERHORDÁS

Ahogy a kerekek
megroppannak a tengelyek hegyén.
tetemes rakomány nő
a vendégoldalakon a kocsi fölé,
miközben az égről
elszáradt levéleső perreg;
aztán felkapaszkodva a lovak
széles és barna hátára,
melyen simítani lehet
a hajnalban lehullott harmatot,
a fiú feltornássza magát
a pányvakötélen a kocsi tetejére,
ahonnan széles kilátás nyílik
és a környék meghökkentően
alacsony —
majd a meg-megbillenő kocsival
óvatosan elindul
a barázdáknál szélesebb kátyúk között
a távoli átvevőhely felé,
és felveri a még üres út porát.

ZIVATAR

A hirtelen támadt viharban
kisfiú cuppog a fű alatt
szélesre duzzadt pocsolyákon át,
meztelen talpa már ráncos
a víztől és fehér, hogy szinte világít —
így megy a legelőre
behúzott nyakkal
s minden hatalmas villámlás után
kivárva a dörrenést,
hogy a láncon, amelyre
kipányválták, hazavezesse
a még mindig türelmesen legelő
zsemleszín tehenét.

CSENEVÉSZ FÁK

Az ablak alatt burjánzó bozótok
évről évre sűrűbbek,
és a vadszilva tüskéi szegeknél
hosszabbak, míg múlik az év;
de a szomszéd özvegy lánya nem
sokra jut a baltával,
míg naphosszat hallani,
csett-csett, töri a bozótot. —
A szomszéd, már felül a nyolcvanon,
az udvaron fahordót gurít,
és összeszedi a bodza tintától vérző
lila ernyőit,
majd fáradtan hever a csenevész
fák alatt, gondolni, halott,
nyitott szájában tövig lekopott
fogak évgyűrűivel:
de aztán tavaszra megint csak
a bozótok, sűrűbbek évről évre,
és a vadszilvafa tüskéi szegeknél
hosszabbak, míg múlik az év.

DÉLIBÁB

A délibáb már az ég közepéig
csap fel,
és lassan nő a búza,
a ribizli piros bogyói
lecsorognak a drótkerítésen.
Ám a nagylány,
akinek minden vágya, hogy
a faluban éljen,
odakinn kapál, s ahogy görnyed
a hosszú sorok felett,
forgószél emelgeti rajta a szoknyát.
és egy szempillantás alatt
este lesz.

A GÉPRÉSZT A FALUBA VISZIK

Ez a délután csupa verejték
és csupa nyugtalanság;
nadrágos lányok mosdanak
a kút körül,
meg keskeny mellükről söprik
a toklászokat.
A férfiak nagy zsákokat
emelnek könnyedén,
míg lejjebb ér a nap,
és az este már ott szikrázik
a falu felett,
de addig a por
szürkével vonja be az arcokat,
ahogy a kék traktor
egyhangúan darál
a felhők közt zsebongó alkonyatban.

HÉTFŐ HAJNALBAN

A deszkabarakk padlóján ugyanazok
a nyomok,
ugyanaz a kétségbeejtő zsúfoltság,
a kitárt ajtó épp akkorát
leng a sarkán,
mint legutóbb —
a fiúk az átalvatlan éjszaka után
másnaposan csoszognak a kút felé,
de már felszáll a harmat,
a hőségben megroppannak a sarokba
támasztott favillák;
a lányok,
akik két napig valamiféle szerelemről
álmodoztak, most
átmennek a férfiak hodályán,
az egymás mellé állított ágyak előtt,
aztán csak visszafojtott
kacarászás hallatszik, ruhák
suhogása,
meg hogy valaki odabenn vizet
önt a lavórba
a vízkölepte zománczatlan kannából.

MÉG UGYANAZ

Az épületet még a tata építtette
csapott telejűre, ahogy a háborúból
leszerelt —
azóta megnöttek a fák,
az öregebbje kiveszett, de helyükbe
kevés új került,
különben minden a helyén van,
a kemence, a katlan,

még a fecskék is ugyanott fészkelnek,
legalább negyven éve jön
fészek fészek mellé;
meg a galambok, meg a kútcsiga,
meg a maga kút,
minden ugyanaz, ami volt,
akárcsak a téli napsütötte délután,
amikor a fákról hullni kezd
az ágakra tapadt hó,
és a fiú a nyulat hajszólo kutyák után
fütyög és kiáltozik.

SZEKÉR A HÓBAN

A lovak izzadt háta gőzölög,
ahogy prüszkölve vergődnek át
az út keményre fagyott göröngyein,
melyeken a kerekek
megpendülnek, akár az acél;
túloldalt a falu házai lebegnek,
füsttel keverednek a szélben
pihék,
és a néptelen utcán szekér töri az utat
a friss hóban,
az ülésen egy asszony, szürke pokróc alatt,
messziről jön, s még hosszú
út áll előtte,
vöröslő keze a gyeplőt szorongatja,
errefelé nemigen ismerős.

AZ ISTÁLLÓ MELEGE

A cuppogó hang, ahogy a lovak sima
és a tehének tüskés nyelve
lyukakat váj a kősóban,
s utána hátra van még a szoptatás,
a borjú türelmetlenül rángatja
kötelét, és nyakát nyújtogatva
letérdel az alomba,
míg kintről a szürkület tompa fénye
szüremlik a két gyerek arcára,
akik felhúzott lábbal ülnek
a jászolban egész délután,
és halk hangon beszélgetnek.

ÜRES TÉRSEG

De aztán mégis egy másik
véglet:
hatalmas fekete esernyő alatt,
mely az égbolt hajlatait
oly tökéletesen utánozza,
egy gyerek szalad az üres földeken

a kornyikáló disznófalka után
— az ég nedves havat perget,
ami a búzák smaragdzöldjét
fokról fokra kiöli —,
és az ostora hosszú egyenes nyomot húz
a többi nyom között
az elmosódott égalj felé;
délután,
kocsi caplat keresztül a földeken,
míg az út arrább
határozottan elkanyarodik.

A VIZSGA

A tarka szoknyás kislány
már a keresztnél tart
hazafelé az iskolából,
amely azelőtt csendőrlaktanya volt,
és nagy ablakai átsütnek a falakon;
délre jár az idő,
a semfű virágain bogarak
rajzanak, ő meg fehér zsebkendőjébe
fogja az értesítőt,
hogy izzadt tenyerével össze ne maszatolja.